

PS-I.431.1.7.2013.AKra

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

z kontroli problemowej rozszerzonej przeprowadzonej placówce opiekuńczo – wychowawczej pn. Dom Dziecka im. Janusza Korczaka w Skwierzynie, ul. Parkowa 2

Na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U.z 2013, poz. 135 ze zmianami) Zespół kontrolny w składzie:

- Agnieszka Kraska – Inspektor Wojewódzki w Wydziale Polityki Społecznej Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp., posiadająca upoważnienie Wojewody Lubuskiego Nr 226-1/2013 z dnia 28 maja 2013 r. – przewodnicząca Zespołu kontrolnego;
- Elżbieta Szwonka - Inspektor Wojewódzki w Wydziale Polityki Społecznej Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp., posiadająca upoważnienie Wojewody Lubuskiego Nr226-2/2013 z dnia 28 maja 2013 r. – członek Zespołu kontrolnego

przeprowadził w dniach 4 i 13 czerwca 2013 roku kontrolę problemową rozszerzoną za zgodą wojewody, w związku z pismem Domu Dziecka w Skwierzynie DDz.402.36.2013 z dnia 22.04.2013, (...) * Ze względu na dużą zawartość wrażliwych danych osobowych – dokonano wyłączenia części protokołu oznaczonych . Wyłączenia dokonał zespół kontrolny na podstawie art. 5 ustawy z dnia 6 września 2001r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198 z późn. zm.).

Przed przystąpieniem do kontroli Zespół kontrolny złożył pisemne oświadczenia o braku okoliczności uzasadniających wyłączenie od udziału w niniejszej kontroli. Kontrolę przeprowadzono w obecności p. Magdaleny Lichuty – Sadulskiej- dyrektora placówki.

Zakresem kontroli objęto przestrzeganie praw dziecka oraz zbadanie działań podejmowanych na rzecz wychowanka w trakcie pobytu w placówce (...) * Ze względu na dużą zawartość wrażliwych danych osobowych – dokonano wyłączenia części protokołu . Wyłączenia dokonał zespół kontrolny na podstawie art. 5 ustawy z dnia 6 września 2001r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198 z późn. zm.).

Ocenie poddano następujące zagadnienia:

1. Stopień przestrzegania praw dziecka, w tym prawa do:
 - 1.1. Powrotu do rodziny;
 - 1.2. Utrzymywania osobistych kontaktów z rodzicami, z wyjątkiem przypadków, w których sąd zakazał takich kontaktów;
 - 1.3. Stabilnego środowiska wychowawczego;
 - 1.4. Kształcenia, rozwoju uzdolnień, zainteresowań i przekonań oraz zabawy i wypoczynku;
 - 1.5. Pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia;
 - 1.6. Ochrony przed arbitralną lub bezprawną ingerencją w życie dziecka;

- 1.7. Informacji i wyrażania opinii w sprawach, które go dotyczą, odpowiednio do jego wieku i stopnia dojrzałości;
- 1.8. Ochrony przed poniżającym traktowaniem i karaniem
- 1.9. Poszanowania tożsamości religijnej i kulturowej;
- 1.10. Dostępu do informacji dotyczących pochodzenia.

(...) *Ze względu na dużą zawartość wrażliwych danych osobowych – dokonano wyłączenia części protokołu. Wyłączenia dokonał zespół kontrolny na podstawie art. 5 ustawy z dnia 6 września 2001r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198 z późn. zm.).

Podczas czynności kontrolnych przeprowadzono ankietę wśród 18 wychowanków dotyczącą przestrzegania praw dziecka w placówce, przeanalizowano dokumentację 5 wychowanków placówki dotyczącą pracy z dzieckiem oraz dokonano oględzin obiektu.

Dom Dziecka w Skwierzynie posiada 30 miejsc dla wychowanków. W dniach kontroli w ewidencji placówki było 31 wychowanków, z tego: 10 dzieci przebywało poza placówką (młodzieżowe ośrodki wychowawcze, szkoły z internatem, szpitale i 1 osoba na ucieczce).

Placówka zatrudnia 9 wychowawców, w tym 1 na niepełny etat, pedagoga i pracownika socjalnego. Wszyscy posiadają wymagane kwalifikacje.

Ocena skontrolowanej działalności w zakresie przestrzegania prawa dziecka do:

1. 1. Powrotu do rodziny

W celu zbadania stopnia przestrzegania prawa w tym zakresie zbadano sytuację prawną dzieci. Jak ustalono w toku kontroli w placówce przebywa 31 wychowanków, 17 dzieci ma uregulowaną sytuację prawną – oboje rodzice pozbawieni są praw rodzicielskich lub jedno z rodziców nie żyje, a drugie jest pozbawione praw. Wszystkie te dzieci zostały zgłoszone do Ośrodka Adopcyjnego w celu ich przysposobienia.

Do analizy losowo wybrano dokumentację pięciorga wychowanków. Badaniu poddano między innymi Plany Pomocy Dziecku pod kątem wskazania powrotu do domu jako głównego celu pracy z dzieckiem. Analiza wskazuje, że w 3 przypadkach jako cel pracy z dzieckiem wskazano powrót do domu, w dwóch przypadkach nie określono żadnego celu, mimo że w druku wszystkie cele są wymienione. Brak wskazania celu pracy z dzieckiem jest naruszeniem przepisu zawartego w § 15 ust. 3 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Dalsza analiza dokumentacji jednego z wychowanków (Klaudiusza K.) pokazuje, że cel, który wskazano - powrót do rodziny naturalnej – nie przystaje do sytuacji wychowanka w badanym okresie. Matka wychowanka (i jego siostry) pozbawiona władzy rodzicielskiej, nie utrzymuje kontaktów z dziećmi, jest upośledzona, chora neurologicznie (nie leczona). Babka dzieci w przeszłości pełniła już funkcję rodziny zastępczej dla tych dzieci, rodzina jednak została

rozwiązana i rodzeństwo trafiło do placówki. Sytuacja mieszkaniowa rodziny jest bardzo zła. Wskazywanie więc jako celu powrotu dzieci do rodziny w takim przypadku jest wątpliwe.

W kontrolowanym zakresie stwierdzono uchybienia polegające na nieadekwatnie do sytuacji dziecka wyznaczonym celu pracy z wychowankiem lub też nie wskazaniu celu w ogóle.

1.2. Utrzymywania osobistych kontaktów z rodzicami, z wyjątkiem przypadków, w których sąd zakazał takich kontaktów

W toku kontroli ustalono, że 14 (45%) dzieci posiada stałą przepustkę do domu (w większości dotyczącą dni wolnych od nauki - 11 dzieci). W kontrolowanym okresie 10 wychowanków korzystało z okresowych przepustek (święta, ferie). Jest także troje dzieci, które utrzymują jedynie kontakt telefoniczny z rodzinami, nie są odwiedzane i nie korzystają z przepustek. W jednym przypadku jest to dziecko, które przebywa na leczeniu w placówce zamkniętej, w drugim dotyczy wychowanki przebywającej w odległym MOW, a w trzecim przypadku dotyczy obojga rodziców przebywających za granicą. Przepustki wydawane są przez Sąd na wniosek rodziców lub osób bliskich. W czterech przypadkach sąd nie wydał zgody na urlopowanie dzieci w okresie świąt Wielkanocnych.

Placówka podejmuje działania zmierzające do zapewnienia kontaktu wychowanków z ich rodzinami, o ile kontakt jest możliwy, zapewnia więc wychowankom prawo do utrzymywania kontaktów z ich rodzinami.

W kontrolowanym zakresie nie stwierdzono uchybień.

1.3. Stabilnego środowiska wychowawczego

W trakcie kontroli dokonano analizy dokumentacji dotyczącej ustanowienia wychowawcy prowadzącego oraz zmian dokonywanych w okresie objętym kontrolą. Z ustaleń wynika, w okresie objętym kontrolą nie następowały zmiany wychowawcy prowadzącego. Ponadto ustalono, że w okresie objętym kontrolą w stosunku do 5 wychowanków wystąpiono o zmianę placówki i Sąd przychylił się do wniosków - 3 dzieci przebywa w Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych (MOW), 1 w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii (MOS), a 1 na Oddziale Psychiatrii Sądowej w Wojewódzkim Szpitalu dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Świeciu.

Z analizy dokonanej w toku kontroli stwierdzono, że konieczność tych zmian została stwierdzona przez Zespół ds. oceny sytuacji dziecka. Z dokumentacji dzieci wynikało, że wychowankowie umieszczeni w MOW przejawiali znamiona demoralizacji; chłopiec skierowany do MOS miał zaburzenia w funkcjonowaniu społecznym i w opinii PPP wymagał stosowania specjalnej organizacji nauki i socjoterapii. Stan psychiczny wychowanki umieszczonej na oddziale psychiatrii w opinii lekarza psychiatry wymagał hospitalizacji.

Stwierdzono więc, że działania te nie naruszały prawa dziecka do stabilnego środowiska wychowawczego.

W kontrolowanym zakresie nie stwierdzono uchybień.

1.4. Prawo do kształcenia, rozwoju uzdolnień, zainteresowań i przekonań oraz zabawy i wypoczynku

Spośród 31 wychowanków 29 realizuje obowiązek szkolny, w tym 8 w ramach szkolnictwa specjalistycznego (2 wychowanki nie podlegają obowiązkowi szkolnemu). Dziewięć dzieci ma wskazania do specjalistycznych oddziaływań, mających na celu kompensację deficytów edukacyjnych, co stanowi 29% ogółu wychowanków. Wszystkie dzieci posiadające wskazania do takich oddziaływań uczestniczą w zajęciach organizowanych na terenie placówki lub na zewnątrz w poradni psychologiczno – pedagogicznej (78% ankietowanych wychowanków potwierdziło odbywanie się takich zajęć na terenie placówki, a 55% uczestnictwo w zajęciach).

Ponadto, jak wynika z analizy kart pobytu, wychowankowie uczestniczą w zajęciach rozwijających uzdolnienia i zainteresowania w klubach i instytucjach działających w środowisku, korzystają również z oferty swoich szkół. W 2012 roku wychowankowie uczestniczyli w Turnieju drużyn kibiców Lecha, w konkursie plastycznym na Kartkę świąteczną oraz w zawodach obronno-strzeleckich. Na dzień kontroli 11 wychowanków korzysta z zajęć pozaszkolnych, w tym: w zajęciach sportowych (5 osób), tanecznych (2 dzieci), językowych (1 dziecko), bibliotecznych (1), w ZHP działa 2 wychowanków.

Udział wychowanków w zajęciach specjalistycznych odnotowany jest w kartach pobytu, a konieczność takich zajęć w planach pomocy dziecku.

W kontrolowanym zakresie nie stwierdzono uchybień.

1.5. Prawo do pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia

Prawo do pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia realizowane jest między innymi poprzez właściwe zaplanowanie działań, które powinny być poprzedzone diagnozą psychofizyczną wychowanka. Analiza dokumentacji wychowanków wykazała, że plany pomocy opracowywane są z uwzględnieniem diagnoz. Dokument pod nazwą „Diagnoza emocjonalna i społeczna” opracowywany jest przez pedagoga placówki; zawiera ocenę adaptacji i funkcjonowania dziecka w placówce oraz punktową ocenę cech i sposobu zachowania. Diagnoza psychomotoryczna w skali od 1 do 5 (1 – nigdy, 5 zawsze) zawiera punktową ocenę cech takich jak: np. tolerancja umiejętność współpracy, poczucie odpowiedzialności. Obydwa dokumenty nie wyczerpują składników diagnozy psychofizycznej, o której mowa w przepisach. Brak w nich przede wszystkim najistotniejszego z punktu widzenia właściwego planowania pracy z dzieckiem – analizy przyczyn kryzysu w rodzinie oraz wpływu tego kryzysu na rozwój dziecka. Dokument opracowywany w placówce nie zawiera wskazań pracy z rodziną dziecka oraz wskazań do pracy przygotowującej do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka (zgodnie z § 14.4 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej).

Plany pomocy dziecku opracowywane są przez wychowawców na drukach zawierających następujące elementy: Cel pracy z dzieckiem, który określa się wybierając jedną z 4 możliwości; Zakres nauki szkolnej, sfera zdrowotna, sfera życia rodzinnego, sfera materialna, sfera życia społecznego, sfera oddziaływań indywidualnych. W tak przygotowany schemat wychowawcy wpisują w każdym dziale kilka punktów zawierających zadanie do realizacji, w postaci bardzo ogólnych sformułowań, nie wskazując osób odpowiedzialnych za realizację zadania. Np. plan Pomocy dla K.K. w okresie od stycznia do czerwca 2013r. wpunkcie „sfera życia społecznego” zapisano „samoocena i samokontrola”. W poprzednim półroczu dla tego samego dziecka zapisano te same zadania zmieniając ich kolejność i wprowadzając niewielkie zmiany. Np. stwierdzeniem „kontakt z poradnią urologiczną” zastąpiono sformułowanie „kontakt z urologiem”, zapisane pół roku temu. Tak opracowywane plany nie spełniają swojej roli z uwagi na schematyzm i hasłowość.

Ponadto, jeżeli placówka nie przygotowała kompleksowej diagnozy psychofizycznej, uwzględniającej również sferę rodzinną wychowanka i analizę przyczyn kryzysu, nie ma możliwości właściwie określić celu pracy z dzieckiem oraz działań zmierzających do realizacji tego celu.

W celu oceny sposobu realizacji zapewniania przez placówkę miejsca do przygotowywania posiłków i wspólnej przestrzeni mieszkalnej, w której można spożywać posiłki zwanej dalej aneksami kuchennymi, przeprowadzono oględziny placówki. Stwierdzono, że w placówce są 3 aneksy kuchenne, w których każda grupa wychowawcza ma możliwość przygotowywania posiłków. W aneksach dzieci mają zapewniony dostęp do produktów żywnościowych i napojów. Poza tym, w placówce funkcjonuje zbiorowa kuchnia i jadalnia dla wszystkich wychowanków, wydająca 3 gotowe posiłki dziennie. Z aneksów korzystają przede wszystkim w weekendy. Stwierdzono, że korzystanie ze zbiorowej kuchni jest działaniem nie służącym przygotowaniu dzieci do samodzielności.

W odniesieniu do wypłaty kieszonkowego, ustalono, że placówka zgodnie z wewnętrznym regulaminem wypłaca kieszonkowe w zróżnicowanej wysokości, przy zachowaniu minimalnej kwoty. Z badań ankietowych wynika, że zmniejszenie wysokości tzw. kieszonkowego jest formą kary (jedna odpowiedź). W planach pomocy dziecku i w kartach pobytu odnotowywane są działania zmierzające do wdrożenia dzieci do umiejętnego gospodarowania środkami.

W toku kontroli ustalono, że w ramach przygotowania wychowanków do samodzielnego życia wychowankowie samodzielnie sprzątają pokoje, piorą swoją odzież (pralki też w aneksach kuchennych), mają zajęcia kulinarne, podczas których sami pieką ciasta lub okazjonalnie przygotowują proste posiłki. Wychowankowie są wdrażani do umiejętności w załatwianiu spraw w urzędach – wypełnianie druków, wniosków, pisanie podań, życiorysu, co potwierdzają zapisy w kartach pobytu.

Zadanie realizowane jest z uchybieniami, polegającymi na niewłaściwie opracowanej dokumentacji dotyczącej pracy z wychowankiem (diagnoza psychofizyczna i plany pomocy) oraz korzystaniu ze zbiorowej kuchni, która utrudnia przygotowanie dziecka do samodzielnego życia.

1.6.Prawo do ochrony przed arbitralną lub bezprawną ingerencją w życie dziecka, informacji i wyrażania opinii w sprawach, które go dotyczą wychowanka

Jak ustalono podczas kontroli, wszystkie plany pomocy dziecku są sporządzane we współpracy z dzieckiem i są podpisane przez dziecko.

Wyniki badań ankietowych wskazują, że na pytanie „czy masz wpływ na ważne decyzje dotyczące Ciebie”, twierdząco odpowiedziało 8 dzieci (44%), „nie” - 7 dzieci (38%); pozostałe odpowiedzi to: „rzadko” – 1 dziecko, „i tak i nie” – 1 dziecko; 1- brak odpowiedzi.

W związku z pojawieniem się u 38% grupy wychowanków poczucia braku wpływu na swoje życie, zachodzi konieczność zbadania tego zjawiska.

Brak możliwości dokonania pełnej oceny realizacji zadania.

1.7.Realizacja prawa do ochrony przed poniżającym traktowaniem i karaniem

Z przeprowadzonej ankiety wynika, że wychowankowie znają i korzystają ze swoich praw, wiedzą za co mogą być ukarani. Udzielone odpowiedzi wskazują, że najbardziej dotkliwą (lub najczęściej stosowaną) karą dla wychowanków jest zakaz gry na komputerze i zakaz wychodzenia poza placówkę. Odmiennie kształtują się odpowiedzi dotyczące nagród. 6 osób zaznaczyło słodczyce, troje dzieci odpowiedziało, że nie wie jakie są nagrody. Dzieci wskazują, że o przyznawaniu nagród i kar decyduje wychowawca (50%) lub wychowawca z dyrektorem (38,8%)

Udzielane odpowiedzi nie zawierają informacji, by któreś z dzieci uważało, że udzielona kara była szczególnie krzywdząca lub niewspółmierna do przewinienia.

Z ankiety wynika, że wychowawca jest dla dzieci osobą zaufaną, z którą można rozmawiać o sprawach osobistych (6 wychowanków) i do której poszłoby się w sytuacji niewłaściwego potraktowania (22,2%). W sytuacjach trudnych wychowankowie preferują rozmowę z dyrektorem (27%). Spośród ośmiu możliwości wskazanych do wyboru jako odpowiedź na pytanie „z jakim rodzajem postaw spotykasz się w placówce?” zdecydowanie najwięcej osób (14) wskazało życzliwość, zainteresowanie problemami (10), chęć przyjscia z pomocą (9). Udzielone w ankiecie odpowiedzi wskazują, że wychowankowie mogą na terenie placówki wyrażać swoje stanowisko (56,6%).

Podczas oględzin placówki zwrócono uwagę na pomieszczenia sanitarne pod kątem zapewnienia wychowankom prawa do intymności. Z oględzin wynika, że w placówce każda 10 osobowa grupa dzieci ma do dyspozycji 1 pomieszczenie z 2 wc(zamykane od środka) i 3 umywalkami. Placówka dysponuje też 1 pomieszczeniem – pokojem kąpielowym.

W pomieszczeniu 6 kabin prysznicowych z zasłonkami oraz 1 wc. Pomieszczenie to jest zamknięte od wewnątrz, więc korzystanie z pomieszczeń sanitarnych z zachowaniem intymności jest zapewnione.

W realizacji zadania nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.8. Realizacja prawa do poszanowania tożsamości religijnej i kulturowej

Problematykę poszanowania prawa tożsamości religijnej i kulturowej ujęto w badaniu ankietowym, wyjaśniając dzieciom jednocześnie, że pytanie „czy w domu, w którym jesteś możesz bez przeszkód uczestniczyć w praktykach religijnych?” mogą pozostawić pytanie bez odpowiedzi. Na pytanie „czy w domu, w którym jesteś możesz bez przeszkód mówić o tradycjach panujących w Twoim domu rodzinnym i postępować zgodnie z nimi?” twierdząco odpowiedziało 12 dzieci (66%) przecząco – 6 osób (33%).

Natomiast na pytanie dotyczące praktyk religijnych udzielono ogółem 16 odpowiedzi, z tego tak – odpowiedziało 12 osób, (66%); nie – 4 (22%); 2 osoby pozostawiły pytanie bez odpowiedzi.

Biorąc pod uwagę wyniki ankiet należy stwierdzić, że w placówce realizowane jest prawo do poszanowania tożsamości religijnej i kulturowej.

W realizacji zadania nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.9. Realizacja prawa do dostępu do informacji dotyczących pochodzenia

Wychowankowie znają swoje pochodzenie, utrzymują kontakt z rodzinami, co zostało szerzej opisane w pkt 1.2. W badaniu ankietowym zagadnienie to zinterpretowano rozszerzająco jako prawo dziecka do wiedzy dotyczącej własnych spraw. Ankieta wykazała, że dzieci mogą rozmawiać i rozmawiają o swoich osobistych sprawach - 13 osób (tj. 72% ankietowanych). Wychowankowie najczęściej rozmawiają z wychowawcą i pedagogiem (po 6 odpowiedzi).

W realizacji zadania nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.10 Ocena skontrolowanej działalności w zakresie działań placówki podejmowanych na rzecz

wychowanka (...)* Ze względu na dużą zawartość wrażliwych danych osobowych – dokonano wyłączenia części protokołu. Wyłączenia dokonał zespół kontrolny na podstawie art. 5 ustawy z dnia 6 września 2001r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198 z późn. zm.).

Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 125 cytowanej ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zalecam:

1. Wskazywać cel pracy z wychowankiem adekwatnie do jego sytuacji życiowej.
2. Sporządzać diagnozy psychofizyczne wychowanków stosownie do wskazań zawartych w § 14 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej
3. Sporządzać plany pomocy wychowanków stosownie do § 15 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej.
4. Umożliwić wychowankom jak najlepsze przygotowanie do samodzielnego życia poprzez ograniczenie z korzystania ze zbiorowej kuchni.

5. Podjąć działania zmierzające do gruntownego zbadania zasygnalizowanego zjawiska poczucia wychowanków braku wpływu na swoje życie- w celu zagwarantowania prawa dziecka do ochrony przez arbitralnym traktowaniem.

Pouczenie

Podmiot prowadzący placówkę opiekuńczo-wychowawczą, któremu wydano zalecenia pokontrolne może, w terminie 7 dni od dnia otrzymania tych zaleceń, zgłosić do nich zastrzeżenia. Wojewoda w terminie 14 dni od dnia otrzymania zastrzeżeń przedstawia stanowisko w sprawie ich uwzględnienia.

Podmiot, któremu wydano zalecenia jest obowiązany w terminie 30 dni od dnia otrzymania zaleceń do powiadomienia wojewody o realizacji zaleceń.

W przypadku niepodjęcia lub niewykonania czynności wynikających z zaleceń pokontrolnych mających na celu ograniczenie lub likwidację stwierdzonych istotnych uchybień lub nieprawidłowości w funkcjonowaniu placówki opiekuńczo-wychowawczej, wojewoda może orzec o czasowym lub stałym cofnięciu zezwolenia na prowadzenie tej placówki. Zgodnie z art. 198 cytowanej ustawy, kto nie realizuje zaleceń pokontrolnych podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 zł do 10.000 zł.

Z up. WOJEWODY LUBUSKIEGO
Grażyna Jelska
Zastępca Dyrektora
Wydziału Polityki Społecznej